

NVRB

Nederlandse Vereniging voor
Risicoanalyse en Bedrijfszekerheid

NIEUWSBRIEF

juni 2011 - nummer 2011-3

Inhoudsopgave

Vrijwillige procesoptimalisatie	1
Van de voorzitter..., Verenigingsgegevens	2
Verslag IPMA, Nieuwsberichten...	2
NVRB Congres Asset Management	3
Wetenschapswaardigheden, Vacature Webmaster	4
Universiteitendag 2011	5
Agenda	6
Gevaarlijke groepen (Risicozoeker 13)	7
TNO Magazine, Colofon	8

Vrijwillige procesoptimalisaties

En weer ligt er een nieuwsbrief voor u: acht pagina's met verslagen, weetjes, agenda en overdenkingen! Dit keer wil ik u even meenemen in het proces achter de schermen.

De redactie streeft er naar om zes nieuwsbrieven per jaar uit te brengen en de laatste jaren lukt dat ook aardig. Om dat te bereiken hebben we een deadline die ruwweg 2 maanden na de verschijningsdatum van de vorige nieuwsbrief ligt. Daarnaast hebben we inmiddels een aantal vaste rubrieken, zoals De Pen, de Agenda en Wetenschapswaardigheden. Dit samen geeft de redactie en de schrijvers een richtlijn en een stevige basis voor voldoende kopij. Zodra de deadline in zicht komt, volstaat het meestal om de dan aanwezige kopij te bundelen en nog wat laatste bijdragen te vragen. Belangrijk hierbij is te beseffen dat alle inspanningen vrijwillig zijn! Bij onze lezingen vraagt de Programma Commissie actief om schrijvers die verslag doen. Ten slotte krijgt de redactie ook regelmatig ingezonden stukken, tips en telefoontjes. Helaas ontbreekt de pen nu even, maar volgens mij is er ook nu weer voldoende kopij.

Als laatste stap komen alle bijdragen in SMIC, dat is een web-based programma waarin de nieuwsbrief wordt gedrukt (zie www.smic.nl). Ik moet eerlijk zeggen dat ik bij de overgang niet direct enthousiast was, maar de kostenbesparing, gewenning en interactie met drukker en Martijn Flinterman heeft me "om" gekregen. Zodra ik het programma SMIC afsluit, ligt het gedrukte exemplaar nog dezelfde week bij u op de mat (of in het postvakje). Ook dat is een stuk procesoptimalisatie, want in het verleden zijn alle exemplaren ook nog wel eens handmatig in de juiste enveloppe gestopt!

Ik doe dit nu al een zevental jaar en ben nu toe aan mijn derde mede-redacteur: *Ronny van den Heuvel* heeft de positie van Martijn overgenomen (maar als trouwe lezer van deze nieuwsbrief is dat natuurlijk oud nieuws). De overdracht is prettig verlopen en we hebben direct duidelijk kunnen maken wat we van elkaar verwachten en hoe we de dingen doen. Dat Ronny ook een directe collega is en daarmee ook de (fysieke) afstand klein is, helpt uiteraard ook. Onlangs hebben we ook de afstemming en mogelijke overlap tussen de **NVRB**-website en de nieuwsbrief besproken.

Een website moet natuurlijk actueel zijn, maar wordt nu vooral gevuld met artikelen uit de nieuwsbrief. Dat betekent wat mij betreft dat een artikel eerst bij u op de mat ligt en dan pas op de site. Doe je het andersom dan heeft plaatsing in de nieuwsbrief geen toegevoegde waarde. Daarnaast ben je met de nieuwsbrief uiteraard beperkt in de ruimte(') voor de artikelen. Binnenkort zult u dan ook bijvoorbeeld de uitgebreide versie van het verslag van de Universiteitendag op de **NVRB**-site vinden. En natuurlijk vindt u daar ook alle presentaties en het archief.

Ik hoop dat u aan deze nieuwsbrief weer minstens zo veel plezier beleeft als de redactie bij het samenstellen. En blijf vooral kopij sturen!

Peter Blanker

(¹) Een zeer gewaardere vaste schrijver zal nu opperen dat met deze vaststelling de nieuwsbrief dan gemakkelijk dikker kan worden. Dat betekent echter dat er dan structureel vier bladzijden bij moeten komen.... Ik leg die uitdaging graag bij u neer, beste leden!

NVRB

Nederlandse Vereniging voor
Risicoanalyse en Bedrijfszekerheid

Van de voorzitter...

Zoals bekend vormen de lezingenavonden een belangrijke bijdrage aan het bestaansrecht van onze vereniging. Tijdens deze avonden worden er niet alleen lezingen gehouden, maar wordt ook gediscussieerd en genotwerkt. Ondanks de toegang tot allerlei informatie via e-mail en internet, blijven dit soort face-to-face bijeenkomsten van essentieel belang.

De laatste twee lezingenavonden zijn helaas een beetje in de verdrinking gekomen. Eén doordat deze te dicht op de ALV was gepland en de laatste door een te late aankondiging met te weinig aanmeldingen als gevolg. Tijdens de bestuursvergadering afgelopen mei, zijn we tot de conclusie gekomen dat we hier wat aan willen doen door meer aandacht en openheid te willen geven aan deze avonden.

Daartoe is bedacht dat het goed zou zijn voor deze avonden, ook niet-NVRB leden uit te nodigen. Zeker in het geval dat er onderwerpen op de agenda staan waar vakbroeders zich eveneens mee bezighouden, lijkt het ons goed hen hierin te betrekken. Voor de eerstvolgende lezingenavond hierbij dus alvast een oproep om vakgenoten van buiten de NVRB van harte uit te nodigen.

Tot ziens op de volgende lezingenavond,

Bert

Verslag IPMA

Op 9 mei 2011 gaf *Pieter Lageweg*, Managing Director van CL Risk Solutions, voor de IPMA Interessegroep Risicomanagement een discussiepresentatie over projectrisicomanagement en de stap naar kwantitatieve risicoanalyse in de offshore. De presentatie en de open discussie die al vlot op gang kwam, spitsten zich toe op een viertal onderwerpen, die blijkbaar ook bij deelnemers uit de civiele bouw en uit niet-bouw gerelateerde sectoren als de IT sector tot de verbeelding spreken:

- De rol van de 'consultant op de achtergrond' om risicorapportage en risicomanagement te verankeren in het dagelijks werk van projectteams en risico-evaluaties te integreren in bestaande tender- en projectorganisaties;
- De 'next step naar kwantitatieve risicoanalyse', de voorwaarden om te komen tot een betrouwbare integratie van planning, budget en risicoregister in één risicomodel en de toegevoegde waarde bij besluitvorming en projectmonitoring;
- Projectrisicomanagement als een eerste stap naar identificatie van generieke bedrijfsvoeringsrisico's (business risk management) en reputatierisico's (corporate risk management) en de bottom-up approach richting Enterprise Risk Management en risk based auditing;
- De rol van web-based software bij desktop risk management, risk forecasting en Enterprise Risk Management.

Verenigingsgegevens

Het doel van de NVRB is "bijdragen aan de ontwikkeling van de analyse en beheersing van risico's en bedrijfszekerheid alsmede de toepassing en kwaliteit daarvan te bevorderen door kennisoverdracht en uitwisseling van ervaring."

Aanmelding lidmaatschap en wijziging gegevens leden

Secretariaat NVRB

Karolina Wojciechowska

p/a HKV lijn in water

Botter 1129

8232 JN Lelystad

0320 - 294 211

secretaris@nvr.nl

Aanmelding en informatie NVRB-bijeenkomsten

Programma Commissie NVRB

Ir. Menso Molag

lector Risicobeheersing

Saxion Hogeschool

M.H. Tromplaan 28

7513 AB Enschede

06 - 5152 1200

menso.molag@tno.nl

Een casus uit de offshore over de nieuwbouw van een kraanschip-/pijpenlegger diende als voorbeeld voor de groepsdiscussie en gaf een beeld van de rol van kwantitatieve risicoanalyse bij besluitvorming in een dergelijk complex project. Een interessante zijstap was de vraag uit de groep, hoe in dergelijke projecten wordt omgegaan met security risks gerelateerd aan piraterij- en terrorismedreigingen in uiteenlopende werkgebieden. Aan de hand van de case liet Pieter zien hoe belangrijk het is om ook deze risico's tijdig in kaart te brengen en te managen, maar hoe lastig het aan de andere kant is om de invloed van deze risico's zichtbaar te maken in de business case. Voor meer details wordt verwezen naar de **CROW** presentatie over dit onderwerp in 2010:

http://www.clrisk.com/download/20101105_CROW_Projectandsecurityriskmanagement_CoenraadLageweg.pdf

Pieter Lageweg

Nieuwsberichten...

Op de NVRB-site vindt u o.a. de volgende nieuwsberichten:

- *Manager ziet verzwakking economie als grootste risico*

- *"Onze gegevens liggen op straat"*

- *Certificatie bliksembeveiliging moet zekerheid bieden*

- *Unisys Security Index: Gevoel van veiligheid groter, maar risico's blijven*

Voor alle informatie gaat u naar <http://www.nvr.nl/nieuws.html>

NVRB congres Asset Management

Op 21 april 2011 had de **NVRB**-werkgroep Onderhoudsoptimalisatie een congres georganiseerd. Een ruime 100 deelnemers luisterden bij Deltares in Delft hoe *Peter Bakker* uitlegde dat de term Asset Management steeds vaker wordt gebruikt, terwijl onderhoud niet aansprekend is en –zeker in tijden van crises- steeds meer een besparingspost wordt. Maar wat wordt er dan precies bedoeld met de term Asset Management oftewel AM? Vanuit de overheidssector werd aangegeven wat zij hieronder verstaan, nadat er een wetenschappelijk overzicht gepresenteerd was.

Rommert Dekker (EUR)

Prof. Dekker gaf aan dat de technieken om onderhoud te optimaliseren al geruime tijd beschikbaar zijn en dat we thans al in de 3e generatie zitten. In de moderne tijd hebben we meer inzicht in de faalwijzen en kunnen we de storingen beter registreren door het gebruik van (meer) ICT, maar feitelijk is er nog weinig kennis noch studie op het gebied van AM. Verder constateert Dekker dat de diverse domeinen niet veel kennis delen. Als voorbeeld geeft hij aan dat het nauwelijks bekende Delay Time model (Christen) zeer veel overeenkomsten kent met het P-F-interval uit de RCM-methode. Zijn conclusie is dat AM vooral werkbaar gemaakt moet worden door domeinkennis en gebruik van ICT; de kennis en de modellen zijn er.

Jenne van der Velde (RWS)

Binnen RWS is AM het middel waarmee de “omgevingsdromen” vertaald worden naar concrete acties en invulling. Om dit verder te verduidelijken gaf de topadviseur AM eerst aan hoe de missie van RWS vertaald werd naar prestatie-eisen aan de netwerken die RWS in beheer heeft. De eigenaar (minister) geeft (lieft in RAMS-termen) aan wat de prestatie van de (vaar)wegen moet zijn, waarna dit vertaald wordt naar contracten met de onderhoudspartijen. Als voorbeeld werd het instandhoudingsplan van de Houtribsluizen behandeld.

Vanuit de zaal kwam de vraag of en wat de verschillen waren tussen RWS en ProRail op dit gebied, aangezien beide partijen namens dezelfde minister een deel van het transportnetwerk beheren. Als antwoord werd gegeven dat het gebruik van RAMS in beide organisaties ingebed is, maar dat RWS geen eisen of voorwaarden kan stellen aan de gebruikers. ProRail kan bepaalde gebruikers wel toegang weigeren of bedrijfstijden opleggen.

Frank den Heijer (Deltares)

Vanuit het aspect waterveiligheid vertelde Frank dat de dijkbeheerders al ruim 800 jaar aan AM doen. Vanaf 1953 is er een landelijke ordening gekomen met bijbehorende wettelijke overschrijdingskansen. Momenteel wordt er gewerkt aan een nieuwe normering, waarin meer faalwijzen worden beschouwd en de achterliggende economische waarde wordt meegenomen. De verwachting is dat er rond 2017 een dijkkringbenadering is ingebed met een optimalisatieslag.

Onderdeel van de wet is de vijf-jaarlijkse toetsing van alle dijkringen. In 2001 bleek dat 50% voldeed, 15% niet en van 35% weten we het niet. In 2006 voldeed nog maar 44%, 24% voldeed niet en was 32% onbekend. Toch kunnen we niet zeggen dat in het algemeen de toetsuitslag slechter was, omdat oa de kunstwerken nog niet allemaal meegenomen waren in 2001. Van de kunstwerken is voor 49% de status onbekend. Dit illustreert dat er met name geïnvesteerd moet worden in kennis van de dijkringen, waarna vervolgens geoptimaliseerd kan worden. Met die slag kan AM verder worden ingevuld.

Jos Wetzer (KEMA)

Na de splitsingswet is de wereld van de energielevering een stuk complexer geworden. De trends zijn globalisering, duurzaamheid maar ook SMART-afspraken en een grotere kwetsbaarheid. Waar (semi-)overheidsinstanties leveringszekerheid belangrijk vonden, zijn de spelers van nu economische entiteiten.

Het gebruik van FMECA en risicobeheersing vindt steeds meer opgang. De normen voor dit proces worden echter als te generiek ervaren om de kwaliteit van de energielevering te borgen. Momenteel onderzoekt de industrie hoe technische normen, de PAS55 en de NTA8120 gebruikt danwel aangepast kan worden om aantoonbaar de zaken op orde te krijgen.

Ted Luiten (ProRail)

Volgens Ted is AM voor ProRail simpelweg het beheren en onderhouden van de spoorinfrastructuur. De ambitie is dat de LCC-kosten 20% dalen (€/km) en dat moet aantoonbaar gemaakt worden door optimalisaties volgens AM. De LCC-kosten omvatten hierbij ook de maatschappelijke kosten zoals vertragingen, aangezien anders alle onderhoudsactiviteiten overdag zouden plaatsvinden!

AM maakt inzichtelijk welke toegevoegde waarde gecreëerd wordt met de bezittingen. Waar vroeger de focus lag op een betrouwbaar veilig netwerk op basis van (te) solide technische oplossingen is er met de invoering van AM een functionele oriëntatie en wordt er ook gekeken naar bijvoorbeeld alternatieve routes.

De werkwijze van ProRail is hierbij om PAS55 te vertalen naar guidelines voor railinfra. Veel elementen bleken al aanwezig te zijn, maar de samenhang ontbrak. Door risicomangement als kernactiviteit te hanteren kwam de noodzaak tot een duidelijke rolverdeling tot uiting. Het gaf de beslissers ook nieuw inzicht, waardoor de directie nu echt kan beslissen over de bedrijfswaarden.

Peter Blanker

Wetenschapswaardigheden

Naar robuuste systemen

Marjolein Mens

Het promotieonderzoek van Marjolein Mens (Deltares / Universiteit Twente) maakt deel uit van het onderzoeksprogramma Kennis voor Klimaat, en wordt medegefinancierd door Deltares, UTwente en het Deltaprogramma Rivieren.

Bij overstromingsrisico's in Nederland ligt de nadruk vooral op de kansen. Al eeuwen bouwen we dijken om te voorkomen dat rivier- of zeewater onze polders instroomt bij hoogwater of een flinke storm. We doen ons uiterste best om de dijken hoog en sterk te houden, en bedenken steeds betere rekenmethodes om overstromingskansen in te schatten. Maar als het toch misgaat, kan er een onbeheersbare situatie ontstaan met enorme economische en maatschappelijke gevolgen.

De bescherming tegen overstromingen is gebaseerd op een risicobepaling. Dit houdt in dat het beschermingsniveau (=wettelijk toegestane kans op overstroom) afhangt van de mogelijke gevolgen van een overstroming. Daarom heeft het rivierengebied –dat blootstaat aan een eindige hoeveelheid rivierwater die we zien aankomen-, een minder strenge norm dan het westelijke kustgebied –met diepe polders die blootstaan aan een plotselinge stormvloed en een eindeloze hoeveelheid zeewater. Elke vijf jaar wordt opnieuw berekend waar de dijken aan moeten voldoen en er wordt nu overwogen om de normen nog verder aan te scherpen (Deltacommissie, 2008). De vraag in hoeverre de gevolgen –als het misgaat- nog acceptabel zijn, wordt zelden gesteld. Tevens wordt weinig nagedacht over de beheersbaarheid tijdens een overstroming en herstelbaarheid na een overstroming.

Als men de balans tussen kansen en gevolgen mee wil nemen in een besluitvormingsproces, dan zou het concept van robuustheid uitkomst kunnen bieden. Robuustheid wordt gedefinieerd als de mate waarin een systeem kan blijven functioneren bij verstoringen. Bij een robuustheidsanalyse wordt de vraag gesteld in hoeverre een systeem kan omgaan met ernstiger ('bovenmaatgevende') verstoringen dan waarop het genormeerd is. Hoe erg gaat het mis als het misgaat? En wat als er een andere afvoergolf langskomt dan die standaardgolf waar de dijken op ontworpen zijn? Het doel van mijn onderzoek is om dit begrip van robuustheid verder uit te werken en te komen tot robuustheid criteria voor het waterbeheer.

(Dit stuk is ingekort, zie de web-site voor de volledige tekst)

Referenties

Deltacommissie (2008). *Samen werken met water: Bevindingen van de Deltacommissie 2008*. www.deltacommissie.com

Rijksoverheid (2009). *Nationaal Waterplan*. www.nationaalwaterplan.nl

FAILURE MECHANISMS OF GRASSED LANDWARD SLOPES DUE TO WAVE OVERTOPPING

Le Hai Trung H.T.Le@tudelft.nl

Department of Hydraulics Engineering – Faculty of Civil Engineering and Geosciences

Background

More than 800 km of seadikes in the North of Vietnam was built years ago to protect the land areas from being flooded. During the storm season, when the water level is high, many dike failures have occurred that have been attributed to damages of the inner slopes induced by wave overtopping. About 90% of the inner slopes is covered with grass. Before 2009, the erosion resistance of inner slopes had never been investigated. As a contribution to the new Seadike Guidelines of Vietnam, my PhD-research looks into critical wave overtopping discharges on grass-covered dike slopes. The research was inspired by destructive tests with the Wave Overtopping Simulator in the Netherlands on various inner slopes of dikes, embankments or levees.

Research objectives and some results

The research is aimed at better understanding the impact of wave overtopping on the inner slopes of seadikes covered with grass. By doing tests in situ with the Wave Overtopping Simulator, the erosion resistance against wave overtopping of several kinds of grass slopes will be measured.

A number of destructive tests conducted in 2009 and 2010 has given an

impression of the resistance of grass slopes against wave overtopping. Test replications on two short dike stretches in Nam Dinh and Thai Binh (about 50 m long each) revealed that the strength of grass

slopes can vary considerably along a dike stretch.

Observations and measurements during the in situ experiments have provided insight into the mechanisms that lead to damage and the factors that govern the process of the subsequent development of damage. Damages were more likely to occur at geometric transitions, material transitions, existing erosion holes and objects on the dike slopes. In Nam Dinh, on a Bermuda grass slope, damage occurred at the transition between the slope and the dike toe due to the rough guidance of flow and poor coverage of grass. It is likely that flow velocity is one of the most relevant parameters governing the damage process. The value of the critical flow velocity for different kinds of grass slopes are currently being investigated.

Vacature Webmaster

De NVRB is nog steeds dringend op zoek naar een webmaster. Wie vindt het leuk om één van onze visitekaartjes actueel te houden, van inhoud te voorzien en vraagbaak te zijn voor alle vragen op het gebied van internet? Aanmeldingen en vragen via het bestuur!

NVRB

Nederlandse Vereniging voor
Risicoanalyse en Bedrijfszekerheid

Universiteitendag 2011

Inleiding

Op donderdag 7 april 2011 vond de Universiteitendag Risicomanagement 2011 plaats, een jaarlijks terugkerend congres dat wordt georganiseerd door de Nederlandse Vereniging voor Risicoanalyse en Bedrijfszekerheid (NVRB) en het Genootschap voor Risicomanagement (GVRM). Ditmaal werd de Universiteitendag gehouden bij de hogeschool Saxion te Deventer. Het thema van de Universiteitendag Risicomanagement 2011 was 'Verstoring van de Continuïteit' en werd afgesloten met een simulatie waarbij de deelnemers konden ervaren hoe het is om een escalerend ongeval met een chemicaliëntrein te bestrijden als coördinator van brandweer, politie, GHOR of gemeente. Naast lezingen zijn ook awards uitgereikt: voor de beste scriptie uit het jaar 2010 en voor een indrukwekkend oeuvre.

Verslag van de Universiteitendag Risicomanagement 2011

Na het welkomstwoord van dhr. *W.J. Boomkamp*, de voorzitter Raad van Bestuur Saxion, was het de beurt aan de genomineerden voor de Studietoelichting Award om hun scripties toe te lichten. De jury heeft dit jaar een zware taak gehad om uit de vele goede inzendingen er drie te nomineren. Uiteindelijk waren dit de genomineerden:

1. Dhr. *Yassine Abdelouarit*, voor de MSc-scriptie "Probabilistische Diepte modellering Binnenhavengebied Haven van Rotterdam" (TU Delft) (wegens privéomstandigheden helaas verhinderd)
2. Dhr. *Maurits Houben*, voor het proefschrift "Using Bayesian Belief Networks for Reliability Management" (TU Eindhoven).
3. Dhr. *Mart Janssen*, voor het proefschrift "Modelling Blood Safety" (Universiteit Utrecht - faculteit Geneeskunde)

De jury heeft geruime tijd moeten beraadslagen om tot een eindoordeel te komen met een unicum als resultaat: dhr. Mart Janssen en dhr. Maurits Houben eindigden ex aequo op de eerste plaats. Beide heren kregen het bronzen beeldje van de paardentemmer uit handen van de juryvoorzitter, dhr. *Lobbezoo*.

Boeven (links): Dhr. Boomkamp, Houben, Janssen, Cornelisse.

Naast de Studietoelichting-Awards is ook een Oeuvretoeelichting-Award uitgereikt aan professor *Ton Vrouwenvelder* voor zijn inzet voor de ontwikkeling van technieken voor risicoanalyse, de toepassing daarvan in de praktijk en het opleiden van een volgende generatie. Professor Vrouwenvelder is werkzaam bij TNO en de TU Delft. Hij was ondermeer voorzitter van de Technical Committee on Safety in Civil Engineering van ESRA en de Joint Committee on Structural Safety waarin hij de veiligheidsfilosofieën binnen Europa heeft helpen stroomlijnen. Nog steeds zet hij zich in binnen- en buitenland in voor de verdere ontwikkeling en verbreiding van technieken voor risicoanalyse en bedrijfszekerheid.

Lezing 1: Business Continuity Management in de financiële sector

Dhr. *Cornelisse*, senior consultant SNS Reaal

Business Continuity Management heeft als doel om de continuïteit van bedrijfskritische processen te waarborgen in geval van een verstoring van de bedrijfsvoering. Het is een relatief jonge professie die zijn oorsprong kent binnen de Informatie Technologie, en zich heeft ontwikkeld tot een integrale vorm van operationeel risicomanagement. Bij Business Continuity Management worden verschillende aandachtsgebieden bij elkaar gebracht om zodoende effectieve continuïteitsmaatregelen te treffen. Binnen de financiële dienstverlening wordt het onder andere toegepast om de continuïteit van het betalings- en effectenverkeer te borgen. De uitval van dergelijke activiteiten zou enorme financiële consequenties kunnen hebben. De omgang met bedreigingen van de continuïteit is voor de financiële sector dan ook van groot belang.

Lezing 2: Presentatie BCM: een zorg voor de omgeving?

Dhr. *Rodenhuis*, lector Risicobeheersing (Saxion Kenniscentrum Leefomgeving)

De scope van Business Continuity Management (BCM) is gedurende de laatste decennia verbreed van een focus op zo snel mogelijke "business recovery" gericht op herstel van "hardware", naar een meer omvattende aanpak waarbij aandacht is voor veerkracht van de organisatie als geheel en voor belangrijke onderdelen uit het crisismanagementdomein. Geconstateerd wordt dat naast zorg voor de onderneming in toenemende mate ook zorg voor de omgeving van de onderneming van belang is voor haar voortbestaan. Aan de hand van recente voorbeelden wordt geïllustreerd welke omgevingsfactoren en ontwikkelingen daarbij van belang zijn. Tot slot wordt ingegaan op de BCM-industrie als zodanig. De presentator doet een oproep om minstens evenveel aandacht te blijven schenken aan het leren van ongevallen en aan de ontwikkeling van nieuwe duurzame en veiligere technologieën en productieprocessen.

Een uitgebreider artikel naar aanleiding van de presentatie wordt gepubliceerd in het blad Security Management.

Lezing 3: Ontwikkelingen op het gebied van crisisbeheersing

Dhr. *Ludden*, Adj.-directeur Pinpoint

Sinds 2000 (Millennium) ligt de focus meer op de moderne crisisbeheersing dan op de klassieke rampenbestrijding. Voorbeelden daarvan zijn onder andere terrorisme, volksgezondheids crises, veterinaire crises, klimaatverandering, economische/kredietcrisis en de stroomuitval binnen de

vitale infrastructuur. Deze koerswijziging heeft veel consequenties voor de risicoanalyses, planvorming, het opleiden, trainen en oefenen, maar ook voor het gewenste leiderschap in dit soort crisissituaties. Meer en meer is er een top-down benadering (betrokkenheid Rijksniveau) dan de bottom-up aanpak. Trends die waarneembaar zijn bij crisisbeheersing in de laatste jaren zijn: geïmporteerd onheil (optimale verwevenheid nationale en internationale veiligheid), sterke rol van de (sociale) media, emotie-samenleving, schuld, boete en juridisering en het reactief reageren van de overheid bij crises en rampen.

Om de crisisbeheersing in Nederland te verbeteren zijn in 2005 25 veiligheidsregio's ingericht, waarbinnen brandweer, GHOR en politie samen met andere veiligheidspartners nauw samenwerken onder een regionaal veiligheidsbestuur. De wet op de veiligheidsregio's is pas in 2010 van kracht geworden en het blijkt dat momenteel slechts 8 regio's "op orde" zijn.

Enkele kritische bespiegelingen op de Nederlandse aanpak van de crisis-

1. Publiek-private samenwerking op het terrein van veiligheid staat voornamelijk op regionaal en lokaal niveau nog in de kinderschoenen.
2. De scope van de veiligheidsregio's moet veel meer integraal zijn in plaats van fysiek, m.a.w. het domein van de maatschappelijke/sociale veiligheid moet meer worden geïntegreerd.
3. Bestuurders moeten op veel modernere wijze doen aan risico- en crisiscommunicatie (betere verbinding maken met het volk).
4. Defensie als structureel veiligheidspartner dient meer invulling te krijgen in de nationale veiligheid.
5. Meer aandacht voor leiderschap (poldercultuur versus commandovoering bij crises).
6. Er is te veel bestuurlijke hyperventilatie na rampen en crises (het vergt moed om af en toe juist geen maatregelen te nemen!)

beheersing laten zich als volgt formuleren:

Avondprogramma: simulatie treinongeval met gevaarlijke stoffen

Onder leiding van dhr. *Dirk-Jan de Boer*, Saxion

In een korte presentatie lichtte dhr. De Boer toe op welke wijze de rampenbestrijding is georganiseerd. Er zijn zeer veel niveaus van uitvoering en besluitvorming te onderscheiden. Afhankelijk van het niveau van opschaling (GRIP-niveau) wordt ook het model voor de coördinatie van alle activiteiten steeds complexer. Hierin onderscheidt Nederland zich van bijvoorbeeld het Verenigd Koninkrijk, waar de organisatiestructuur vele malen eenvoudiger is.

Wat de simulatie duidelijk zou maken, is hoe moeilijk het is om op basis van beperkte en soms tegenstrijdige berichten te zorgen dat de bestrijding van een ramp of zwaar ongeval goed verloopt. Achteraf is het makkelijk om aan te wijzen waar andere handelingen of besluiten beter hadden uitgepakt, maar op het moment zelf is dat bepaald geen eenvoudige opgave.

Het gesimuleerde incident was een botsing van een passagierstrein en een goederentrein, pal achter het gebouw van Saxion waar de Universiteitendag werd gehouden. De deelnemers aan de simulatie draaiden vanuit verschillende rollen (brandweer, politie, GHOR en gemeente) mee

in een gemeentelijk beleidsteam dat de activiteiten van de betrokken partijen moest coördineren. Na elke vergadering kregen de deelnemers nieuwe informatie die ze in een volgende bijeenkomst moesten bespreken. Het incident leek aanvankelijk een beperkte schaal te hebben: er waren berichten van gewonden in een passagierstrein en een goederentrein stond in brand, maar de hulpdiensten waren ter plaatse. Het probleem bleek echter gestaag in ernst en omvang te groeien: de goederentrein bleek giftige stoffen te vervoeren, er kwamen berichten van mensen met ademhalingsproblemen en langzaam stroomden kijkers toe. Moest het Dickens-boekenbal worden afgelast? Moesten de studenten uit Saxion worden geëvacueerd? En waar moesten ze dan worden opgevangen? Was de veiligheid van de hulpverleners niet in het geding? Wat te doen met de zwaar gewonden in het treinwrak naast de mogelijk lekkende tankwagens? Moest de binnenstad worden geëvacueerd of zou dat juist tot chaos en grotere blootstellingen leiden? En hoe om te gaan met de bereikbaarheid van de incidentplek voor de bijstand van hulpverleners uit naastgelegen regio's nu de toegangswegen langzaam verstopt raken?

Deze en vele andere vragen moesten snel beantwoord worden op basis van vage en soms strijdige informatie. Op het grote scherm verschenen ook continu Twitter-berichten van ooggetuigen die de deelnemers continu herinnerden aan de ernst van de situatie. Uiteraard is er ook veel gelachen. Over de twitter dat 'de Russen kwamen' toen het luchtalarm afging. Of de student die uit een verlaten Saxion twitterde dat hij zich verbaasde hoe rustig het was in de collegezaal. Niet alles verloopt nu eenmaal altijd volgens plan.

Ruben Jongejan

Agenda

Colloquia Flood Risk Management and Hydraulic Structures

De NVRB-leden zijn van harte welkom bij de wetenschappelijke presentaties op de diverse kennisinstituten. Toch merken we dat er maar weinig gebruik wordt gemaakt van deze mogelijkheid. Om die drempel te verlagen, geven we hier het overzicht en planning van het Colloquium Flood Risk Management and Hydraulic Structures aan de TU Delft. Aanmeldingen lopen via *Ruben Jongejan* (rdo@nvr.nl).

Alle lezingen vinden plaats in kamer 2.62 van 15:30 tot 17:00. Locatie is Stevinweg 1, Delft.

16 jun. 2011, *Dongju Wu*, Dike Damage survey with remote sensing techniques

17 nov. 2011, *Jasna Duricic*, System safety modeling of large dams in Bosnia and Herzegovina

Ook op 18 augustus, 15 september en 20 oktober worden er lezingen verzorgd. De sprekers zijn echter nog niet bekend.

Verder heeft de **Programma Commissie** de ambitie om dit jaar zeker nog 4 lezingavonden te organiseren. Interessante thema's en sprekers kunnen aangemeld worden bij pc@nvr.nl.

ESREL 2011, 18-22 sept. 2011, Troyes (Fr). www.esrel2011.com

Gevaarlijke groepen

Risicozoeker 13, door Johan de Knijff

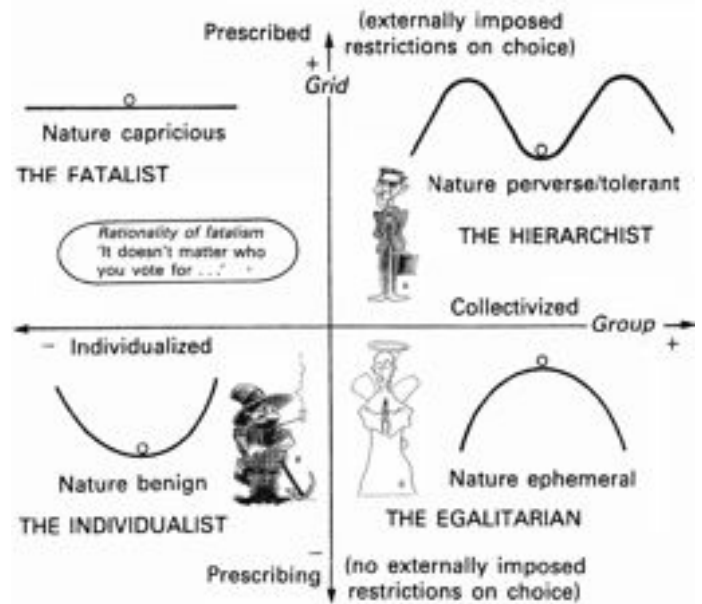
Een hooggeleerde professor heeft de communicatie over kernenergie, waarin het Nederlandse volk doof bleef voor keurig onderbouwde risicoschattingen, gekarakteriseerd als een gebedsmolen. Vanwege het met grote voorspelbaarheid reciteren van steeds dezelfde beweringen met welhaast religieuze overtuiging? Wat zeker mankeert, is het vaststellen van gemeenschappelijke uitgangspunten, luisteren naar een opponent, tot een besluit komen, en meer van dat soort communicatieve bezigheden. Deze tweede risicozoeker over besluitvorming rond gevaarlijke activiteiten geeft een kernachtige verklaring.

De betrokkenen zijn het niet eens over de gevaren. Na het negeren van zo'n cruciaal verschil is de geschetste ontsparing onvermijdelijk en risicocommunicatie weinig boeiend. Rest wat toelichting.

Het inschatten van de risico's van grote nieuwe activiteiten zoals kernenergie, gebeurt op basis van nogal fundamentele overtuigingen: hoe de wereld om ons heen in elkaar zit, welke veranderingen de gewenste orde bedreigen, en hoe verstoringen kunnen worden beheerst. Zo'n culturele segmentatie is geen hypothese maar wordt bijvoorbeeld onder de naam BSR-model toegepast voor marketing. Genoemde overtuigingen verschillen zó markant dat ze benoembaar zijn, na clustering minstens drie verschillende groepen zichtbaar blijven, en een gevaars-inschatting volgt die significant verschilt per subgroep. Een cultureel gevaarsmodel dus, zonder één of hét gevaar. Dan toch beslissen met één risico-grootte leidt tot voorspelbare en steeds sterker gepolariseerde meningsvorming.

Dat deze trend nog steeds niet is doorbroken, is deels verklaarbaar uit de herkomst van de culturele gevaars-beschrijving. Deze theorie staat in twee boeken uit de jaren '60 van Mary Douglas, een antropologe. Niet direct een discipline voor een boekbespreking in zeg *The Journal of Hazardous Materials*. Een breder publiek vindt zij pas via het samen met de politicoloog Aron Wildavsky geschreven "Risk and Culture (An Essay on the Selection of Technological and Environmental Dangers)" van 1982. Maar daarin raakt de vruchtbare typering van subgroepen versimpeld door een beschrijving van het milieudebat tussen gevestigde orde en groepen in de periferie. Herstel van (vier) subgroepen komt ondermeer van Michael Thompson, die hieraan ook expliciete milieukarakterisaties koppelt. Ondanks allerlei dan nog hypothetische verbanden leidt dit tot een verpletterend simpele beschrijving van ontspoorde risico-communicatie, kernachtig samengevat in zijn boektitel uit 1990: "Divided we stand". Het decennium daarna kan worden samengevat als sociaal geploeter: vragenlijsten ontwikkelen en valideren, volledigheid en onafhankelijkheid van de vier subgroepen testen, vermeende samenhangen toetsen. Niet altijd succesvol overigens, er is bijvoorbeeld ook per subgroep geen operationeel risicobegrip dat beter voorspelt dan andere sociale factoren zoals leeftijd of opleiding.

Basis voor al die gevaarsbeschrijvingen blijven twee variabelen, door Douglas groep en grid (raster) genoemd. Eerstgenoemde gaat over het collectief belang, de tweede betreft de herkomst van waarden, en deze

Groep/raster-compilatie naar M. Douglas '70, A. Wildavsky '82, M. Thompson '90.

twee scores kwantificeren voor een individu de (mate van overeenkomst met de) subgroep. Hoge groep- en gridscore hebben bijvoorbeeld ambtenaren: gezamenlijke belangen zoals continuïteit, verstoringen opvangen binnen het systeem, autoriteiten reguleren correct gedrag. Diametraal daartegenover staan bijvoorbeeld ondernemers, een subgroep waarin sprake is van dynamische verbanden, handelen op basis van eigen deskundigheid en geloof in onuitputtelijke hulpbronnen. Bepaald geen dogma voor egalitaire milieuactivisten. In bovenstaand plaatje staat een selectie van eigenschappen uit werkelijk tientallen groep-grid-kwartetten.

Afgelopen april waren in de dagbladen voor -alweer- kernenergie pagina-grote voorbeelden te vinden voor elk van de vier groepen. Een fatalistisch artikel over Chernobyl: de mensheid heeft wel catastrofaler verlies aan geld, leefgebied en levensjaren meegemaakt, geen reden om meltdowns als iets unieks te beschouwen. Een literaire bijdrage over plicht en heroïek waarmee arme Tepco-employees splijtingsproducten weer binnen begrenzings proberen te brengen, en één over de relatie tussen staatsinrichting en energiepoltiek. Ook een verdiepingpoging over het speciale aan kernrampen: het gevaar komt van door ons zelf gecreëerde materie en is in dat opzicht wezenlijk vermijdbaar dan natuurrampen. En iets voorspelbaars maar in een onverwacht kwadrant: een op fysische gronden inherent veilige kerncentrale is denkbaar maar niet leverbaar, en daarom is noodzakelijk maar ook voldoende dat Borssele-II gebaseerd is op de laatste stand van de techniek. Goed materiaal voor de nog te werven ambtenaren die straks in de considerans voor een nieuwe vergunning schrijven: zowel PR en GR voldoen aan de normen.

Activiteiten met impliciete gevaarskeuzes liggen voor het oprapen: industriële veeteelt, nano-technologie, financiële sector, zelfs waterveiligheid. Verschillende gevaren vanwege meerdere subgroepen negeren met een naïeve risico-analyse geeft onvolledige, ongedragen en onuitgevoerde besluiten, en dát uitstel is zeker gevaarlijk.

Is men het ondanks alle risicoverschillen toch nog ergens over eens.

Indien onbestelbaar retour: Secretariaat NVRB, Botter 1129, 8232 JN Lelystad

TNO magazine

Veilig Verkeer

In TNOTime staat een interview met dr. ir. *Richard van der Horst*. Dhr. Van der Horst is al ruim 35 jaar betrokken bij het verbeteren van de verkeersveiligheid. In die tijd is het verkeer enorm toegenomen en veel complexer geworden, naast de worsteling om ruimte in ons land. De grenzen van de mogelijkheden om het verkeer nog veiliger te maken komen daardoor langzamerhand in zicht.

Enkele ervaringen en tips:

- Stel de gebruiker centraal, redeneer niet vanuit het voertuig of de techniek;
- Besef dat de *time to collision* een maat is om onderscheid te maken tussen een normale ontmoeting en een botsing. De kritische grens ligt op anderhalve seconde.
- Er is niet één uniforme weggebruiker. Bij de inrichting van wegen dienen "human factor mensen" dan ook veel eerder in het ontwerpproces betrokken te worden om de gedragsaspecten mee te nemen.

bron: TNOTime, april 2011 (pagina 18).

NICC

De Nationale Infrastructuur ter bestrijding van Cybercrime (NICC) is in korte tijd uitgegroeid van een klein programma tot een niet meer weg te denken factor in de strijd tegen cybercrime. Een onderdeel daarvan, het informatieknooppunt Cybercrime, is ondergebracht bij TNO.

Het informatieknooppunt brengt overheid en bedrijfsleven samen. Ze wisselt informatie uit tussen allerlei sectoren: energie, telecom, banken, drinkwater, transport, ziekenhuizen enzovoorts. Op 1 juli aanstaande volgt de oprichting van een Cyber Security Raad en eind 2011 dient het Nationaal Cyber Security Center operationeel te zijn.

bron: TNOTime, april 2011 (pagina 24).

Voor meer informatie kan contact worden opgenomen met de **redactie TNO magazine**,

redactie@tno.nl,

015-269 4974.

COLOFON

De **NVRB**-nieuwsbrief is een periodieke uitgave van de Nederlandse Vereniging voor **Risicoanalyse** en **Bedrijfszekerheid**.

Redactie NVRB-nieuwsbrief

Peter Blanker, Ronny van den Heuvel

Bijdragen aan deze uitgave van:

Peter Blanker, Ronny van den Heuvel, Karolina Wojciechowska, Johan de Knijff, Marjolein Mens, Le Hai Trung, Ruben Jongejan, Henk de Koning.

Redactieadres

Peter Blanker

p/a RWS Dienst Infrastructuur

Postbus 20.000

3502 LA Utrecht

T: 06 - 1516 9411

redactie@nvr.nl

Sluitingsdatum kopij voor de volgende nieuwsbrief:

1 augustus 2011.

(c) 2011 NVRB

Alle bijdragen in deze nieuwsbrief zijn geschreven op persoonlijke titel, tenzij anders vermeld. Wilt u (delen van) deze nieuwsbrief gebruiken? Heeft u zelf kopij die interessant is voor onze leden? Neem dan contact op met de redactie en/of bestuur!

Ridder Vrijling

Nog een leuk nieuwtje: Oeuvre-Award winnaar *Han Vrijling* is benoemd tot Officier in de orde van Oranje-Nassau voor zijn verdiensten voor het vakgebied. Namens de **NVRB** van harte gefeliciteerd!